

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts, Echt, Dr W. Minis-van de Geyn, Bonnefanten 5, Maastricht, C. Willemse, arts te Eygelshoven, P. J. van Nieuwenhoven, Bataviaplantsoen 7, Maastricht.

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht.

Alle voor de redactie bestemde stukken te zenden aan de laatst-vermelde redacteur, P. J. van Nieuwenhoven. Het Maandblad wordt aan alle leden van het Natuurhistorisch Genootschap gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 7.50 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden f 0.75, voor leden f 0.50. Auteursrechten voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging van de Maandvergaderingen, p. 13. — Aankondiging van Regionale Vergaderingen, p. 13. — De Natuur in, p. 13. — Nieuwe leden, p. 13. — Dringend verzoek, p. 13. — Verslagen van de Maandvergaderingen, te Maastricht op Woensdag 4 Februari, p. 13; te Heerlen, op Woensdag 11 Februari, p. 15. — A. van der Hoogt, Maastricht. De seizoenen in de plantsoenen, p. 15. — Dr L. van der Hammen. Spinnen in onze kolenmijnen, p. 17. — Dr R. A. Maas Geesteranus. Enkele Paddenstoelenvondsten op en om de St. Pietersberg, III, p. 17. — F. H. van Rummelen. Vergelijkende beschouwingen over de uitbarstingen van de Goenoeng Keloet (Kloet) van 19/20 Mei 1919 en 31 Augustus 1951. II, p. 21. — Boekbespreking, p. 24.

AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN.

te Maastricht op Woensdag 4 Maart, om 8 uur in het Museum.

Dr J. E. Schulte zal spreken over:
Hedendaagse aspecten van
evolutie en afstamming.

te Heerlen op Woensdag 11 Maart, om 19 uur in de R.K.H.B.S.

AANKONDIGING VAN REGIONALE VERGADERINGEN.

te Venlo op Dinsdag 10 Maart, om 20 uur, in het Popezaaltje, Mercatorstraat.

De heer P. J. van Nieuwenhoven zal hier, mede voor de Vrienden der Natuur, spreken over Vleermuizen.

te Weert op Woensdag 18 Maart, om 19.15 uur precies, in hotel de Engel, Markt.

Dr A. A. Thiadens, directeur van het Geologisch Bureau te Heerlen, spreekt over de geologische geschiedenis van de Maas.

DE NATUUR IN.

Vogelzangexcursies:
in het Stadspark te Maastricht,
op Zaterdag 7 en 21 Maart, om 7 uur

's morgens. Samenkomst bij de ingang van de Ingelsen Hof.

in het Ambos te Heerlen op Zondag 15 Maart, onder leiding van de heer Th. Friedericy, van 8.15 tot 9.45 uur. Verzamelen voor de Nutsschool.

Voorjaarsexcursie: Op Zaterdag 21 Maart naar het Imstenraader bos. Verzamelen in de Nobelstraat te Heerlen bij de verkeerspijl, om 14.30 uur.

NIEUWE LEDEN.

F. H. Benjaminsen, Geert van Woustraat 77, Den Bosch.

Mej. P. N. H. A. Gerold, Herbenusstraat 95, Maastricht.

DRINGEND VERZOEK.

Contributie 1953 (f 5.—) te storten op giro 125366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Na 15 Maart volgt inning per postkwitantie.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN.

te Maastricht, op Woensdag 4 Februari.

Aanwezig de dames: Willemse, Widdershoven, Minis-van de Geyn, van der Mijll Dekker, Lahaye-de Wit, Muskens, Rosier, Gadet, Zr M. Christilla, Zr M. Juliette, Gerold, Hollman, Berendschot, en de heren: Willemse, van Rumme-

len, Kruytzer, van Nieuwenhoven, van Sonderen, Hollman, Nijst, Holstege, Gregoire, Willems, Prick, Maessen, Onstenk, Mommsers, Br. Modestus, Br. Agatho, Br. Marinus, Br. Maurentius, Stevens, Leysen, Wijsen, Nulens, Bingen, Sondeijker, van Noorden, Gytenbeek, Koelman en Beaulen.

Na opening door de voorzitter, dokter Willemse, werd op verzoek van de heer Edm. Nijst een ogenblik stilte gevraagd, ter herdenking van de honderden landgenoten, die in de geweldige stormvloed van 1 Februari 1953, in het Westen van Nederland zijn omgekomen. Vanzelfsprekend ontspon zich hierna een gedachtenwisseling over de oorzaken van deze ramp. Een razende Noord-Wester storm, die gedurende lange tijd over het Noordzeegebied woedde, heeft het zeewater onze zeegaten ingestuwd, ongelukkigerwijs gelijktijdig met het springtij van volle maan. Hierdoor werd het waterniveau tot zulk een ongekende hoogte opgevoerd, dat praktisch alle dijken van Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant op vele punten zijn bezweken. De voorzitter had twee lichtpunten uit deze ramp te voorschijn zien komen, de spontane, uitgebreide hulp door alle Nederlanders geboden en de reactie in het buitenland. Uit deze laatste maakte hij op dat ons land daar toch wel goed aangeschreven staat.

De conservator, de heer Kruytzer, liet een mannelijk exemplaar zien van *Chrysis käufeli* Zimm., die door de heer J. P. van Lith in de Publicaties (Reeks III, 1950) als nieuw voor de Nederlandse fauna beschreven is. Deze goudwesp bevond zich onder het *Chrysis ignita*-materiaal, dat jaren geleden door ons museum aan het Natuurhistorisch Museum te Rotterdam geschonken was. Op grond van het genitaliën onderzoek kwam de heer van Lith in 1950 tot de bevinding, dat een van de bovengenoemde Chrysidae behoorde tot de door Dr St. Zimmerman ontdekte nieuwe soort *Chrysis käufeli* (= *obtusidens* Dufour et Perris), reden, waarom de heer Landsman, Directeur van het Natuurhistorisch Museum te Rotterdam, dit exemplaar op verzoek van de heer van Lith terugzond naar het museum waar het vandaan kwam. Het dier werd in Juni 1886 door Pater Wasmann te Exaeten gevangen. Tevens ontvingen wij terug een *Chrysis nitidula* F. ♀ (= *iris* Christ. volgens Linsenmaier), oorspronkelijk uit Blijenbeek (Afferden 1885). Van deze soort zijn slechts

drie vindplaatsen in Nederland bekend.

Er was nog een derde insect bij, namelijk *Crossocerus congener* Dhlb. Deze graafwesp werd als nieuw voor de Nederlandse fauna gevonden door de heer Sanders, die zulks heeft medegedeeld op de entomologenbijeenkomst te Maastricht op 12 Oct. 1950 (Maandblad Jrg. 40, 5). Het hier aanwezige exemplaar werd in 1928 door pater Dettmer te Valkenburg gevangen en in 1952 door de heer van Lith als *Cr. congener* gedetermineerd.

Ook de macrofauna van het museum had een mooie aanwinst geboekt, een fratertje, *Carduelis flavirostris flavirostris* (L.) ♀, een vogel, die hier niet dikwijls op de trek wordt waargenomen. Dit exemplaar is gevangen te Maastricht (27 Dec. 1952).

Terugkerende tot de microfauna liet de conservator een paar spinnen-afdrukken zien uit het Carboon van Zuid-Limburg, nl. *Cryptomartus hindi*, een geschenk van het Geologisch Bureau te Heerlen (zie figuur).

De bibliotheek was enkele boeken rijker geworden. Op de eerste plaats "The grasshoppers

1

Cryptomartus hindi (8 × vergroot).

Cliché Geol. Stichting.

and locusts of Australia", door James A. G. Rehn. Dit werk sluit prachtig aan bij het in 1951 verschenen werk van onze voorzitter over de Acridoidea van de Indo-Maleise Archipel en aangrenzende gebieden. Vervolgens "Australian termites" door F. N. Ratcliffe, F. J. Gay, en T. Greaves. Beide werken zijn geschonken door de Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization te East Melbourne.

Ten slotte deelde hij mede, dat Leo van Roosmalen een kies gebracht heeft van de wolharige neushoorn, die tegelijk is opgebaggerd met de schedel, die verleden jaar al aan het museum in bruikleen werd afgestaan (Maandblad, Jrg. 41, 9).

Dr W. Prick vertoonde enige bladeren van de tongvaren, *Phyllitis scolopendrium*, van een plant, afkomstig van een muur tussen Itteren en Bunde. Vervolgens deed hij een interessante mededeling over een beschadiging van vlindervleugels, die hij veelvuldig had waargenomen in de woestijnen van Californië, typisch uitgebeten cirkeltjes. Op zijn verzoek hebben zijn studenten in de afgelopen zomer speciaal op deze vlinders gelet om de oorzaak van deze beschadiging op te sporen. Een van hen, mej. Jean Goodfellow, deelde hem nu mede, dat zij had waargenomen, dat wespen deze stukken wegbijten uit de vleugels van de vlinders, wanneer de laatsten bezig zijn met honing zuigen. De vlinders schijnen van deze knagerij van de wesp niets te merken, zij zuigen ongestoord door.

Mevrouw Minis had onmiddellijk moeten denken aan de beschadigingen, die het behangersbijtje, *Megachile*, aanbrengt in de bladeren van rozen en andere planten. De mogelijkheid moest onder het oog worden gezien, dat deze wespen de stukken van de vlindervleugel verzamelen voor nestmateriaal, net als de bladsnijders dit doen met de stukken van het blad.

Tenslotte beschreef de heer van Noorden abnormaliteiten in de groei van pinda's, die hij in zijn kamer op de schoorsteen had laten ontkiemen. Sommige plantjes groeiden met de kiemstengel de grond in en met de kiemwortel de grond uit. Deze laatste kon daardoor niet verder uitlopen dan tot een klein stompje. Mogelijk is er verband te zoeken met het overeenkomstig gedrag van de stengel, na de bestuiving van de bloemen, waardoor de vruchten zich onder de grond kunnen ontwikkelen.

te Heerlen op 11 Februari.

Aanwezig: van Rummelen, Willemse, Terhal, van Loo, Coonen, Collin, Vijgen, Br. Arnoud, Freyser, Janssen, H. Sterken, Mientjes, Deckers, A. H. Sterken, Dijkstra, Hein.

Na opening door de voorzitter, de heer van Rummelen, verklaart deze het ontstaan van „dendrietten”, aan de hand van een voorbeeld in Solenhofener steen. Deze kalksteen, afkomstig uit Zuid Duitsland, wordt gebruikt bij de lithographie. In scheuren van het gesteente hebben zich mosvormige figuren afgezet van mangaanoxyde; deze worden dikwijls abusievelijk voor fossielen gehouden.

De heer Terhal stelt de vraag, of de daling van de bodem van Nederland van invloed geweest kan zijn op de grootte van de overstromingsramp van 1 Februari j.l. De voorzitter antwoordt hierop, dat het volgens onderzoekingen wel vast ligt, dat het oppervlak van onze bodem aan veranderingen onderhevig is ten opzichte van het zeeniveau. Met zekerheid weten wij echter niet of het land daalt of de zee stijgt. Dit vraagstuk zal eerst met meer zekerheid opgelost kunnen worden, als wij beter geïnformeerd zijn over het voortschrijden of terugtrekken der ijskappen aan de ijsgrens in het poolgebied.

Op een vraag van de heer Mientjes geeft de voorzitter nog een verklaring van de hoekige vormen van basalt. Dit gesteente bestaat uit eruptieve stoffen. Na het opstijgen kan het nog plastische materiaal door snelle afkoeling zo zeer krimpen, dat het scheurt. Dit gebeurt dan in vlakken, loodrecht op het vlak van afkoeling. Hoe sneller dit geschiedt, des te regelmatigiger zijn de basaltzuilen, die tot 30 m. lengte kunnen bereiken.

Vervolgens krijgt dokter Willemse het woord ter voortzetting van zijn cursus over Insecten.

DE SEIZOENEN IN DE PLANTSOENEN.

door

A. VAN DER HOOGT, Maastricht

I.

Het is mijn bedoeling U van tijd tot tijd eens op papier voor een wandeling mee te nemen naar de diverse parken en plantsoenen van Maastricht, om U daar iets bijzonders of interessants te laten zien. Ik zal er niet te diep op